

Давно хотів розповісти історію жінки, вписану у ХХ століття.
Так, як написав історію чоловіка у «Столітті Якова».

Володимир Лис

Фото люб'язно надано автором

Володимир Лис — відомий український журналіст, прозаїк і драматург. Його називають справжнім народним письменником і феноменом сучасності. Він є володарем численних престижних літературних премій, серед яких титул «Золотий письменник України»; багаторазовим призером «Коронації слова», автором уже легендарного «Століття Якова» — «Найкращого роману десятиріччя», що ліг в основу однієї з найбільш успішних екранізацій останніх років.

Вразило «Століття Якова». Гадаю, що так само схвилює читачів і ця книжка, де постає непроста, гірка, але горда доля волинянки Соломії, яка виразно висвітлюється у прищипаному Лисові письмі.

Анатолій Дімаров, письменник

Варто читати цю книгу. Можливо — перечитувати.

Андрій Куликов, телеведучий

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-5625-5

9 786171 256255

ВОЛОДИМИР ЛИС

Соло для Соломії

ВОЛОДИМИР ЛИС

Соло для Соломії

від володаря премії
«ГРАНД-КОРОНАЦІЯ СЛОВА»
за найкращий роман десятиріччя

*Від Золото
письменника України*

Володимир Лис

Соло для Соломії

Роман

ХАРКІВ **КЛУБ**
2019 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЯ

УДК 821.161.2
Л63

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *IvanovITCH*

ISBN 978-617-12-5625-5

© Лис В. С., 2013, 2018
© Depositphotos.com / miht-
ander, обкладинка, 2019
© Книжковий Клуб «Клуб Сі-
мейного Дозвілля», видання
українською мовою, 2019
© Книжковий Клуб «Клуб Сі-
мейного Дозвілля», худож-
не оформлення, 2019

КАНТ ДЛЯ СОЛОМІЇ

Важко знайти краще пояснення тому, що є найцікавішим у літературі, ніж універсальна сентенція Канта. Та сама, про дві речі, що викликають його захоплення і здивування, — зоряне небо над головою і моральний закон усередині людини.

Зоряне небо — це Божий світ, лад, який був створений і є ладом, хоч і незбагненим. А моральний закон — це та частка духу, яка присутня в кожній людині та робить її душу безсмертною. Моральний закон, духовний інстинкт відчуття різниці між добром і злом забезпечує виконання найбільшого людського обов'язку — права вибору.

Особливо вражаючим виявом людяності, людськості є ті моменти вибору добра, коли всі обставини світу та часу сприяють тому, щоби не бути добрим.

Зрештою, у житті кожної людини, де б вона колись не була, є чи буде, базових життєвих подій, дій і переживань не так багато: радість, страх, любов, біль, відчай, віра. Поступ історії, зміна часів тільки додають колориту, надають можливості проявлятися цим базовим речам у спосіб, який здається неповторним.

Але саме так — із сплетення історії життя окремої людини й історії великої, історії світу — народжується література, яка викликає зворушення й захоплення.

Саме такою літературною історією є роман «Соло для Соломії». Історія цілого життя однієї неповторної жінки, якій було дано жити в неповторний час у неповторному місці. Майже ціле двадцять століття, прожите на Волині, давало добру нагоду для того, щоби існування не здавалося простим і нецікавим. Історичних перипетій було досить, щоби моменти вибору йшли один за одним з надзвичайною інтенсивністю. Навіть тоді, тобто особливо

тоді, коли здавалося, що вибору нема, що від власної волі взагалі нічого не залежить.

Величезна цінність роману «Соло для Соломії» полягає в тому, що він є історією цілого людського життя — від початку і до кінця. Нам дуже часто бракує саме такої картини світу. Адже тільки знаючи всю історію людини, можна зрозуміти, чому і як вона чинить у кожному окремому епізоді свого тривання. До того ж історія Соломії тільки називається солом. Насправді в романі все так, як у найсправжнішому житті, коли біографія одного невіддільна від біографій тих, хто поруч. І поруч не фрагментарно, а глибоко, неперервно і довго. Історія тривалої близькості, тривалих близькостей — це той мотив роману, який видається особливо зворушливим.

Якби ми більше знали про життя інших, то могли б краще розібратися із життям власним. Біографії найрізноманітніших людей — це основа будь-якої літератури. Зрештою, біографічною є головна книжка нашої цивілізації — Євангеліє.

Брак життєписів — слабке місце літератури української. Цю прогалину талановито заповнює Володимир Лис. Ретельно написано історію Соломії неможливо переповісти, неможливо запам'ятати так само ретельно. Але цього й не треба, бо романи слід читати і переживати. І знати, що таке буває — таке життя, така історія, така Соломія, така пам'ять, така згадка, така розповідь про таке життя. Залишається найголовніше — уважніше придивитися до життя власного, до власної історії і пам'яті.

А ще є так, що згадуючи про когось — скажімо, про Соломію — називаючи ім'я того, кого вже нема, ми чинимо подобу молитви за ту безсмертну душу. Її від того стає спокійніше. І нам також, бо ж молитва...

Тарас Прохасько

Я скинула із себе мою одежу:
як мені її надягнути?
Помила собі ноги:
як мені їх бруднити?

Пісня пісень, 5–3

Легко поламати соломину,
Навіть легше, як суху билину.
Соломинка легко поломилась,
Дівчина ще легше залюбилась.

*Народна пісня,
почута на Поліссі*

Що ж можеш ти, надламана тростино?

Євген Маланюк

ЧАСТИНА ПЕРША

ЗАСПІВ

РОЗДІЛ I

ПОЯВА ЗІРКИ

1

Щедрий вечір, котрий ставив віночок до свята Маланки, привів до хати Троцюків, по-вуличному Зозуликів, перебиранців¹. А їхній невістці Соломії, яку всі звали Соломкою, а чоловік Антін Соломинкою, подарував ще й особливу звістку.

Звістка була солодка, як мед, тривожна, як далекий пронизливий звук, що вражає насамперед серце.

Звістку вигадала вона сама.

А мо', ї не вигадала...

Хтіла тої звістки, аж терпко і гаряче було водночас, коли вперше про те подумала. А на Маланку вирішила для себе остаточно. Остаточно й трішечки бентежно – буде.

То й ніхай. І як підтвердження, як стукіт пташки у вікно, звук. Звуки.

Пісня, гомін, коляда.

Перебиранці!

Бо ж Маланка, бо Щедрий вечір.

Бо... звістка.

– Пустимо? – Соломія до дітей.

– Мамо, мамо, – обидва сини у два голоси. – Хай заходять.

Як же не пустити, коли чотири ока-зіроньки так світяться!

Ну, звісно, перебиранці як просилися до хати, то запевняли, що жодної шкоди не робитимуть, будуть чемні та лагідні, ото ї тико, що пощедрують-заколядують, свята року Нового та

¹ Ряджені (діалект.) – Ред.

Василя святого побажають добре стріти. Для дітей, Тарасика та Василька, — радість, бо ж козу й ведмедя уздріли, цигана й дідька рогатого, та жида пейсатого, і саму смішливу Маланку.

— То завтра моє свето, — Василько хвалиться.

— А моє ж коли? — кліпає Тарасик оченятами, от-от заплаче.

— Навесні твоє, скоро вже, — Соломія стиха.

Циган спробував до горщика загнути та ложку потягнути, справдешній циган, гицелюватий, а коза-дереза відро перекинути, али тато Антін тут як тут:

— Осьо, холерники, зара я вам лупня дам, а тебе коцюбою, рогата.

Хлопчики зарепетували, у долоні заплескали.

До бійки, однак, не дійшло. Вигляд у господаря був суріозний, то мусили зважети. Поподекували й посміялися, Васильку й Тарасику по цукерчині саморобній, із цукру паленого, од гостей перепало, а перебиранцям — шмат домашньої, щедро приперченої ковбаски та трійко пирогів з маком.

Мине час, зміниться світ, обкрутиться десятки разів довкола небесного світила Земля, і вже на смертному одрі, біля самісінького краю її земної стежки згадає Соломія ті очі, що з-під маски ведмедя блиснули на неї. Точніше, одне-єдине око, бо ж друге, ліве, мовби перев'язане було й робило звіра схожим на лісового розбійника. Йі згадає по-особливому, бо за трудного свого життя згадувала його не раз.

Те око! Око, що раптом пропекло наскрізь.

Хто ж то мав бути, ведмедем перебраний?

І наступної миті зрозуміла — хто. Степан, Степанко, Степусько, Степурчик — по-різному кликали його дивчета. Дивчета... Вона тоже кликала, з особливим покликом, а він мовби не чув.

«Чо ж ти, Степурчику, такий несміливий?» — не раз подумки дорікала Соломія.

На вечорницях на краю лавки сидить, очі, на які солom'яний чуб спадає, опускає, зітхає чогось. Дивчета (та й хлопці) піджартовують, а то й одверто наслідуються, а він голову ще нижче й тико паленіє увесь, мовби маківка посеред поля. Два рази одважився з вечорниць провести, бо ж і жили неподалік, через три

хати, то від слова до слова десятком, а то й два возів могло проїхати. Раз до руки тико й торкнувся.

— Ну, того, пушов я, — наостанок.

— Йди, бо оно місяць за хмару ховається, темно буде, — кепкувала Соломія. — Вовчики з-за тину виглядають.

І приснула. Сміх покотився під ноги, по вулиці, відбився об дерева у садку. А Степан, Степанко, Степась? Ще більше знітився, навіть огленувся. Мовби справді вовків боявся.

«Степанку, Степасю, горе ти моє», — озвався Соломіїн голос тепер із середини неї самої, голос був теплим і наче зримим, маленькою дівчинкою сказаним, котра йшла до хлопчика, щоб його погладити по білій солом'яній голові. Ось-ось дівча простягне руку, і хлопчикові стане тепло. Та на неї дивилося ведмедеве око. Наче справжнього ведмедея, що стояв перед нею пораненим, тамував у собі ревіння од болю, а з ока текла сльоза і десь тем під шкірою гасла, пропікаючи нутроці. Між ведмедем і нею раптово з'являвся Антін, брав Соломію на дужі й сміливі руки, ніс через річку, до своєї господи, а ведмідь-Степанко безсило ревів, безсило й розпачливо, й од того реву ховалася звірина домашня й тулилися одна до одної дві берізки на острові посеред їхньої річки Мережки. Острова вже не буде, коли Соломія вмиратиме, його з'їсть меліорація, річка звузиться, та крик-ревіння летітиме і все не зможе подолати воду і берега, що тулиться до землі, до води і цілого світу. Око, його поблиск згадає Соломія, а тепер їй робиться трохи зимно.

А тепер... вона думає (ото й звістка!) про те, що, певно, зновика груба¹. Два тижні, як затрималися місячні, ніколи так не затримувалися, хіба коли Василька ци Тарасика носити в собі починала. Певно, втретє...

Пора б уже дочку мати. Така її новорічна звістка, начеб принесена перебиранцями. Ов!

Перебиранці кудись зникають. З очей і начеб з пам'яті. Позаду їх іде ведмідь-набрідь. Соломія стримує себе, щоб не вийти за ними. Хай Антін проведе. Антін проведе, Антін проведе...

— Що з тобою, Соломко? — питає свекруха.

¹ Вагітна (*діалект.*). — Тут і далі прим. авт., якщо не зазначено інше.

– Потому скажу, мамо.

Надвір вискакують напівроздягнені дітлахи. На них сабанить¹ бабуся – надворі таки ж зима.

– Давай весну покличемо, – чує Соломія Тарасиків голос, котрий, як і сам хлопчина, народився на початку весни, перед Явдохою, на Тарасія, майже в той день, що дід Тарас, чорнобілий портрет якого в рамці під рушником висить обіч ікон.

Весна зміцнює Соломіїне бажання довідатися про дитинку – кого ж послав пан Біг? Мо', ї гріх то, али ж як охота... Бо пора мати дівку побіля тих гицелів. Хлопчисьок.

2

Задовго до хитромудрих приладів, усіляких УЗІ (чи то УЗД), у Загоренах жила баба Настя Луциха, котра вміла якось за відомими їй одній ознаками визначати стать майбутньої дитини. Причому вона робила це не тоді, коли плід виростав чи ї ворушився, а саме на початковій стадії, третьому або четвертому місяці. Хто ж звертався пізніше, баба Настя відмовляла, казала, що тут вона сили не має, що гріх тривожити дитя, котре вже все розуміє.

– Розуміє? Як то? – дивувалася було майбутня мама.

– Як і ми з тобою, – відказувала баба Настя. – А тепер – іди. Раніше треба було приходити. Я грішити і чинити наругу над маленькою людиною не хочу.

Для багатьох ці слова здавалися загадковими. Той, хто пише ці рядки, також не знає їхнього змісту, що мала баба Настя на увазі. Будучи корінним загорянцем, я не застав уже баби Насті, тільки чув перекази про неї. Дехто вважав її відьмою, а не просто ворожкою і знахаркою (баба таки добре зналася на всякому лікувальному, помічному зілі), але на середину двадцятих років двадцятого також століття час, коли відьом спалювали на вогнищах або вбивали у груди осиковий кілок, минув. Та ї до того ж баба Настя Луциха, окрім уміння визначати стать дитини, знімати вроки і знання, від чого помічна та чи інша квітка чи травинка,

¹ Свариться (*діалект.*).

або корінець, не відрізнялася від решти жінок. Хіба що хустки любила барвисті (що ї рятувало її репутацію, бо за народним повір'ям відьмі годилося бути вбраній у все чорне, на крайній випадок — сіре, похмурих кольорів) та ї кофтини чи блузки світлі носила.

Отож, перш ніж піти до баби Насті, Соломія вибрала часницю, коли в хаті нікого не було — чоловік поїхав разом зі свекром молоти жито, свекруха поралася на подвір'ї, а Тарасик з Васильком упросилися до тата з дідом на віз. Соломія стала на коліна перед образом Божої Матері ї попросила простити за те, що зважається на такий гріх — заглянути туди, куди поки що допускається тико Боже око чи око його Матері.

— Вельми мені кортить знати, Матінко Маріє, — шептала Соломія. — Вельми кортить, ну несила ще півроку ждати. Прошу ж тебе, подаруй мені дівчинку, дочечку, бо хочу її мати. А за те я назву дитинку Марією, на твою честь, так і буде, присягаюся.

Вона подумала, що то буде рожденіє те десь коло Сплиння¹, то якраз і випадає назвати Маріїним іменем.

«Я не хитрю, Матінко Божа, — подумала Соломія і звела очі до образу. — Її-Бо, не хитрю. Бо ж як на день-два дитятко буде раніше, то мона буде батюшку попросити, щоб Марією назвав, він у нас добрий і покладистий, батюшка Андроній, особливо, як бутельку казюночки ци ї самогоночки занести...»

Наступної миті Соломія збагнула, що то гріховна думка майнула, тому стала шепотіти слова молитви, звернутої до Богородиці. Вони були щирі ї лагідні ї зворушували Соломіїне серце. Проказавши їх, вона ще більше захотіла, аби її мрія справдилася. Хоча чомусь підвести очі до лику Діви Марії не одважилася, а щоки спалахнули, мовби хто приложив до них дві великі квітки маку. Полізло до голови слово зовсім не очікуване, ї те слово було «Степан», і око зновика зблиснуло, ведмедеве око, хай і не справжнього ведмедея, а того, Маланчиного, а чого б то? Вона ж і не согрішила, і дитина від чоловіка законного буде...

¹ Народна назва свята Успіння Пресвятої Богородиці, що відзначається 28 серпня.

Соломія звелася з колін, направилася до комори. Там у діжці взяла кусень сала, а в кошику, що стояв на другій діжці, десяток яєць. Дарма що вже Великий піст почався, бабі Насті згодяться, та й до Паски рукою подати.

На дворі її гукнула свекруха: «Куди ти, Соломко?», та Соломія вдала, що не розчула. Брехати не хотілося, а коли правду скаже, то може передумати чи мати Антонова переконати. Бо ж попередні рази, коли мала народити своїх гицеликів, до Луцихи не ходила.

3

До Загорян завітала вже дівка Весна. Крізь ту весну, під чавкання чобіт і кукурікання півня з чийогось двору, Соломія йшла заглянути у своє майбутнє. На її ходу дивилися вікна хат, очі синього неба поміж хмар і примружений у півока край весняного сонця, яке вирило з-за обійстя з хмарин. Луциха, на щастя (бо вдруге Соломія навряд чи пішла б), була вдома, лушила горох, як по-місцевому звали також квасолю. З вицвілих очей господині, коли підвела їх до гості, раптом проглянула така бездонна далечінь, що Соломії зробилося лячно. З тих очей, здалося їй, дивляться сотні, а мо', й більше дітей, майбутні матері яких, отак, як вона, приходили до баби.

— І ще раз вам доброго здоровля, — сказала Соломія.

— А я собі думаю, чого котисько мій сьонне вмивався та лапки свої чистив, якби котицю свою готувався голубити, — сказала баба Настя. — До гості то, а я було на kota насварилася. Старий волоцюга, шерсть вилазить, а марець¹ прийде — спасу нема од того нявкоту.

— Та хай собі, хіба вам шкода? — Соломія.

— Більше в него теї похвальби, як любові, — всміхнулася баба, та скупко, ховаючи шерби. — Думаєш, киці не знають ціну тому крикові?

Баба посміхнулася ще раз і взялася детально розказувати про свого kota, та якомсь так, начеб то був неїн сім'янин. Соломія знала — Луциха давно живе сама, єдина її дочка десь замужем у сіль-

¹ Березень (*діалект.*) — Ред.

ці, що аж за Любомлем, рідко коли навідується. Про бабу Настю розказували, що в юності вона була у служках при палаці, чи як то називалося, літній дачі графа Драницького. Там її запримітив гість, приятель графового сина, студент якоїсь там інженерної академії. Закохався у покоївку, або ким там була молода Настя, кликав за собою аж у Пітербурх. Та дівчина сказала, що як закінчить ту свою академію, то коли не передумає панич, то й поберуться. А тут грянула російсько-турецька війна, студент, без п'яти хвилин інженер, що рвався захистити братів-сербів, а заодно й болгар од бусурманської напасті, записався добровольцем. Перед від'їздом на фронт навідався на два дні до коханої. Настя, котра була доволі рішучою дівчиною, в крик — не пущу! Студент: ніяк не можу, слово побратимам дав. Врешті сказав: хоч сам у Бога не вірить, згоден навіть обвінчатися, аби його законна жона дожидалася. І таки обвінчалися надвечір у неділю у церковці загоренській, батюшка, родич теперішнього отця Андронія, повінчав. А на ранок молодий чоловік у двоколку сів, Настуню свою на прощання обійняв. Загоренські баби, як ту історію оповідали, вмивалися рясними сльозами, що не заважало їм Луциху позаочі відьмою називати та всіляко неїну доньку обговорювати. А Боженьку милий, поїхав, отако рукою махав та з карети висовувався, доки видно було. Присій-Бо, бабця покійні самі бачили. Поїхав, абись не вернутися, зложити свою головоньку в далекій Болгарії, за річкою Дунаєм. Отако! Али дочка народилася, зоставив таки панич той у Загоренах своє насіння. Файна дівка була в Луцихи — дарма, що тоненька, очі як дві волошки серед макового цвіту. Правда, злі язики казали, що од молодого графа насправді то покоївці приветствіє, бо ж родилася донька через сім з половиною місяців (дотошні загоренські жіночки точно вищитали) після скоропостижного весілля. Мати Настина тоже гав-гав на те: щоби вам язики поодсихали, губи до цицьок розтяглася, окаянним, то ж розволновалась дочка, як звестіє про погибель молодого мужа, з яким одну тико ніченьку й провела, прийшло, і дитина того передчасно на світ появилася, добре, що вижила.

Такою була Луциха, що назавше зосталася вдовою, хоч охочих на вдовину лакоминку не бракувало.

— Та знаю, чого прийшла... — сказала вона Соломії. — Підуно, руки помию та помолюся, з чистими руками тре', хоч, мабуть, і на правду гріха на душу беру.

Луциха молилася довго, а тоді стала і ще раз над Соломією помолилася. І взялася розпитувати, що в останні тижні почуває Соломія, коли саме нудить неї, чого найбільш їсти хочеться, на що дивитися. А тоді поклала надовго руку на голову гості та так стояла мало не годину, начеб про щось своє думала. Соломія сиділа на старому засмальцьованому стільці, боялась повурхнутися. Страх і розкаяння, що прийшла сюди, перемішувалися у ній в дивне місиво і породжували якісь химерні картини. То вона кудись бігла, то вже ніби і не бігла, а летіла, генби птаха, хотя і велика, а легка, і бачила під собою внизу і хату їхню (свекрушину, подумала, али поправилася, що таки їхню), і двір, і вулицю, і квітучу нічиїну вишню в кінці вулиці, навпроти хати старого Хоми Бадиляки. А тоді вже стала сама тою вишнею.

«Та вона таки чарівниця», — подумала Соломія і начеб прокинулася із напівсну, напівдивної казки.

— Якася тривога, з дитиною не пов'язана, у тебе на серці, — озвалася Луциха. — Не, не, не треба міні ніц казати, то твоя печаль, що як надвоє розріжеш, то і до купи не складеш і черв'яка з хитрим оком всередині побачиш.

«Хіба черв'яки мають очі?» — подумала Соломія, та змовчала.

Зате Настя наказала їй дивитися в очі та при цьому думати про щось приємне, а потому про заповітне, а ще пригадати таке, що, мо', з вечора забула.

Приємне?

Думала про Тарасика з Васильком, заповітне, щоб усі були живі і здорові, ой, і про замочений з вечора горох — те, що забула. А ведмедеве око, що знов перед зором з'явилося, прогнала геть.

— Слава Богу, додому вернулася, — почувла, як сказала незрозуміло Луциха і звеліла живота показати.

Соломія соромливо куфайку та станіка, а там і кофтину підняла — дивіться, бабо, животик ще начеб ледь-ледь припухлий тико. Баба подивилася, провела руками (ще би вухом не притулилася, подумала Соломія), легесенько натисла і сказала:

— Все. Можу порадувати — дівчина у тебе буде, можеш не сумліватися.

— Ой, спасибочки, декую привельми, бабо Настуню, — Соломія ледь не цюмкнула бабу. — Господи, якби ж так було.

— Отож не мені, а Господу і Матері Божій декуй, — сказала Луциха. — З їхньої волі тобі буде даровано дитя. А я що? Баба, котра навчилася дечому, мо', і гріховному, али ж як радість комусь подарую, то самій на душі теплішає.

— Я вам за те... Я вам за те...

Соломія заметушилася і вузлик з салом та яйцями бабі в руку тицьнула.

— Господи, як же мало тій жінці треба, — сказала Луциха.

— Ни одкажіться, тітонько.

— Ни метушися і слухай, що я скажу, — мовила Луциха вже якось з особливою інтонацією.

І вона сказала, що носити дитину, дасть Біг, таки донечку, випало їй у хороший час. То як котики вербові розпустяться, на котики більше дивись і очима гладь. А то й руками. На травичку диви зелену. Як зацвітуть садки, на цвіт, на бджоли й хрущі, що над ними густимуть, свої пісні співатимуть. А як заспіває справжні пісні соловейко, вечорами найди время, абись спів той послухали ти і твоє дитетко. Літо настане, квіточки польові покажи донечці, вона все бачитиме твоїми очима і твею душею. І до першої груші чи яблука прийди, добрі слова скажи. Мо', здається, що звар'ювала баба, то я тобі мовлю, що вас тепер двоє і вже все твоя царівна нероджена видіт і чує, і чутище ще більше. А як послухаєш бабу, що дурнеї люде відьмою вважають, то буде у тебе донечка красунечка писана і для людської радості призначена. Ще сама їй тихенько пісеньки співай та щося часом розкажуй.

— Ну, йди собі з Богом, зморилася баба, до лавки ци теплої печі старечі кістки тягне, — сказала Луциха.

— Спаси вас Біг, бабуню Насте, — вклонилася Соломія.

— Ну от іще, не панє баба велике, не на калачах виросла, не попада, щоби поклони приймати...

Вдавала баба, що сувора, а очі сміялися, майбутня ж мати — дочки! дочки! дочки! — додому, мов на крилах, летіла.

Соломія виконувала всі Настині накази. До котиків підходила і гладила, навіть щокою тулилася, відчуваючи лоскїтливу прохолоду, на траву молоденьку, молочаєвими жовтими квітками густо всіяну, очі опускала. І навпаки, до цвіту очі підводила, як стали загорєнські садки вкриватися білосніжним шумовинням. Свекруха дивувалася — чого то невістка посеред роботи — саджання бульби ци висаджування димки — на яблуні та сливи задивляється, що там таке вигляділа? На боцюнів¹ видивлялася, що кружляли над їхнім кутком — на доброму десятку хат мали гнізда. Вважалося доброю прикметою, коли ці птахи гніздяться на хаті або на дереві коло хати: бути тоді оселі багатою на дітей. У неї й так були діти, а тепер мала бути радість дзвінка й довгоочікувана. Першими побачила летючих боцюнів, а то була прикмета на вдатний рік. Навіть одного разу, як ішла до тітки Мартохи, маминої сестри, за чимось, то коло садка Ратєнців (десь із північних країв у село пристали) — чи не найпишнішого в селі, хоч і були господарі не вельми багаті — спинилася і довго на цвіт, над яким гули бджоли й джмелі, видивлялася. Аж вийшла Пріська Ратєнчиха й спитала:

— Чого тобі, Соломко?

До панського саду тоже ходила, там, окрім яблунь, слив, вишень, росли чудернацькі дерева — шовковиці й незнані в їхніх краях абрикоси, котрі нові пани, що їм граф Драницький здавав палац-дачу, висадили. Правда, ті дерева час од часу мерзли, й тоді управитель за панським наказом нові насаджував.

Наслухалася Соломка й басовитого гудіння бджолиного та джмелиного, і вечірнього, легшого, але пронизливішого, коли в маю стали хрущі вилятати. Тоді ж і соловейки в повен голос озвалися: так вищебечували, витьохкували, здавалося, ближчають мерехтливі небесні зорі — певно, янголи тоже хотіли послухати той спів маленької пташки. Соловейки не знали, що рулади виводять насправді для маленької істоти, котру так чекала Соломія. Сама ж вона тихенько, крадькома, а часом і вголос за роботою виспіву-

¹ Лелеки (діалект.) — Ред.

вала різних пісень. Старалась, аби пригадувати добрі, душевні, не сумні, і раз спинилася злякано, коли мимоволі завела: «Горіла сосна, палала, під неї дівчина стояла». Не годилося такої пісні співати, ще роки минуть, доки замужній час набіжить, коли дочка скаже, як і вона колись: «Ой коси, коси ви мої, довго служили ви мені, більше служить не будете, під білий вельон підете». Соломія побачила себе у вельоні, і на шоку раптово викотилася велика солоня сльоза — її смак відчула ще до того, як стерла долонею. Чого б то?

— Чудною наша невістка стала, — казала свекруха до свого чоловіка. — То видивляється на садок, а то виспіває, як на гостинах. Коби чого не лучилося...

— А що має статися? Груба вона, дитину носить, то ї тривожиться, ї тривогу старається пригасити, — відказав свекор.

— Багато ти знаєш. Варка Карасьова пуся родув ледь з ума не поїхала...

— Так то пуся... Тежко, кажуть, з неї той хлопак виходив, а теперка ди, якей гицеляка.

— Ой, щося наказала їй тея відьмачка Луциха. Бач, угадала, каже, що дівка буде. Не людське то діло — наперед у женську середину заглядувати.

5

У жнива сталася біда, дивна придибенція, що внесла ляк і смуток у радісну і щасливу Соломіїну душу. Яюсь ішла Соломія на поле з кошиком і серпом в нього покладеним, бо ж у селі до самих уродин звикли в поле виходити, не було як відсиджуватися. Раптом позаду почула торохтіння воза, іржання коней, котрі явно мчали чвалом, і крик: «Бережись!»

Крик... Крик був... Ішов од знайомого, вельми знайомого голосу. Соломія озирнулася, коні мчали, високо піднявши голову, піна текла з їх перекошених морд, а на возі таки стояв Степан і щосили шмагав чіїхось буланях (бо ж у самих їден кінь на хазяїстві) батогом. Соломія з переляку ледве встигла відхилитися убік. Не вже понесли? Али чого ж він батогом шмагає, а не стримує?

Віз промчався до повороту в кінці вулиці, та Степан не повернув наліво чи то не схотів повернути, і віз колесом таракнувся об стару розсохлу грушу, що росла в тому закуті, напроти Ганусьової хати. Віз перекинувся, і Степан з усього розмаху гепнувся на землю.

– Божечку мій, – зойкнула Соломія.

Як могла, кинулася до того місця. Степан лежав і стогнав, а зі скроні і розбитого носа густо цибеніла кров.

– Я зара, зара...

Взялася краєм подолу витирати кров. Кого ж би покликати? Закуток глухий, усі на жнивях.

– Встати можеш?

Степан дивився геть затуманено і болісно. Захарчало в грудях, він закашлявся і виплюнув згусток крові.

– М-можу встати... Тільки не тре'...

І раптом звівся на лікті, лице наблизив.

– Ти мене ліп... Ліпше поцілуй...

– Що ти, що ти, Степанку, – відхилилася Соломія.

– Не хоч? А я би тебе кожен день цілував...

Він упав на траву і вже прохрипів:

– У губи, в шию... А схотіла б, то й у гузницю...

Соломія таки торкнулася розпашілими вустами його лоба.

Степан зненацька схопив її обома руками, притис і зашептав на вухо, як у гарячці:

– А хоч – скажу, що дитина од мене?

– Степане!

Соломія спробувала відсахнутися, та він рук не розчеплював. Коли ж шарпнулася сильніше, обм'як, і як люди підбігли з хати за поворотом, лежав напівпритомний. Правда, коли на воза стали вкладати, очнувся, прошептав: «Я сам», та заточився, ледь підхопили під руки.

Степан не вмер, тільки з тої пригоди слабувати став, скаржився на болі в боку і спині, що голова часом, особливо, як до тяжкої роботи брався, шумить. У селі по лікарнях їздити було не прийнято, та й грошей в родині не водилося. Тож покликали Настю Луциху і Варку Харитониху, котрі на травах зналися, а Варчин Демид хребця вправив, то трохи полегшало.

Переживала Соломія, щоб передчасних пологів не сталося, аби обійшлося. Більше того, наблизилося й минуло Сплинне, а дитина не просилася на світ. Соломія було злякалася якось, часто-часто серце загупотіло — мо', не дай Біг, мертва вже її дитинка, і невимовно зраділа, як почула спершу слабкі, а потім сильніші й сильніші поштовхи.

— Дитинонько, мама тибє жде, — прошептала щасливо.

6

Народилася дочка Соломії Троцюк, Зозуликів невістки, жони їхнього сина Антона, мешканки поліського села Загоряни, громадянки Другої Жечі Посполитої, на четвертий день після Головосіка¹, на другий день по святі чи присвятку Семена, 15 вересня 1925 року від Різдва Христового за новим, як у селі казали, польським стилем. Приймала пологи й бабила, себто перев'язувала пупа, двоюрідна тітка Антона, Рипина² Трикальова. Коли дитя з'явилося на світ і спочатку якось аж навіть жалісливо пхінькнуло, перш ніж гучно зарепетувати, баба Рипина, як годиться, лягнула по слизькій дупці і, як годиться, сказала: «Тьху, тьху, яке погане», щоб не зіврочити Соломчину доцю.

— Дівка, — звістила весело і трохи стомлено Рипина породіллі, виснаженій довгими пологами, те, що Соломія і сама знала.

На четвертий день після народин, як і годилося, батько Антін пішов до батюшки, отця Андронія, домовлятися про ім'я новонародженої та день хрестин. Споконвіку давали ім'я за святцями, за тим святим, преподобним чи ще кимось, на чий день припадали народини. Правда, в останні роки все менше дотримували суворих приписів-канонів та й з отцем Андронієм за пляшчину чи гинший хабарчик мона було домовитися, те добре загорянці знали.

Соломія, котра вже й на ноги звелася, і почувалася добре, більше того, перебувала на сьомому небі од щастя, дивлячись на своє

¹ Народна назва дня Усікновення голови Івана Хрестителя, відзначається 11 вересня.

² Поліська вимова ім'я Горпини.

маленьке диво, що смішно плямкало, притуляючись до теплих маминих грудей. Навіть пронизливий, з невеличкою хрипотинкою крик манюпунької крихітки (а втім, дочка вродилася нічогенька) звучав для матері як прекрасна музика.

До кошика вклала чималий шмат сала, кільце домашньої ковбаски, два десятки яєць, банку зі смальцем, десяток рум'янощоких яблук і свіжозарубану курку. Ну й, звісно, поставила блешку монопольки, «вудки виборової».

— Марією, скажи, назвати хочемо, чуєш, Марією, — напучувала Соломія. — Ни забудь.

— Та чом би я мав забути, — вдавано нахмурився Антін. — Ну, я пуїшов.

— Буде щось там впиратися батюшка, то напхни, що позавтра¹ Друга Пречиста², Маріїн день.

День, що передував Другій Пречистій, був нічим не примітним осіннім днем. Сірим і захмареним. Сонце возсіяло для отця Андронія, коли гість ступив до священникової хати, що тулилася до дзвіниці біля дерев'яної, ще з сімнадцятого століття, церковки. Отець Андроній знав про аж двоє уродин, що трапилися цими днями в селі, і чекав приходу батьків, бо щось довго в парафії не було хрестин. А що йому хотілося випити та й матушка за доброї okazji пішла попліткувати аж на другий кінець села, то дари добросердних і таки богобоязливих парафіян частково опинилися на столі. Не найбагатший, але й не бідний сельчанин, котрий завітав до господи, годився за компаньйона, а отець Андроній любив побалакати, коли вип'є. Та перш ніж сісти за стіл, батюшка дістав святки і сказав, що зара подивиться, день якої святої чи великомучениці на п'ятнадцяте чи, по-православному, на друге сентября припадає. А погортавши книжницю, прорік, що цей день — то є день преподобної Руфини, то так і належить ново-рождену назвати. Руфиною.

— Руфиною? — Антін не на жарт злякався, аж всередині похололо. — Змилуйтесь, батюшко. То ж якесь жидівське ім'я.

¹ Післязавтра (*діалект.*).

² Свято Різдва Пресвятої Богородиці, припадає на 21 вересня.

– Жидівське, кажеш? – отець Андроній примружив око, а потім значливо підняв вказівного пальця. – У Христа нема ані еліна, ні єврея, а є паства Божа. Отак-то, сину мій.

«Як же я Соломії скажу?» – подумав Антін, а вголос мовив:

– А ни мона якось по-інакшому?

– По-інакшому? – Око батюшки прискалилось, а затим подивилося пильно-зважаючи. – Василисою або Домною мона. Бо їх, великомучениць, день якраз випадає після Руфини.

– Домною? Василисою?

Антін почухав потилицю. Імена йому не вельми подобалися.

Око ж батюшки прискалилось ще більше, з нього чоловічок цікавий визирнув і сховався, моргнувши на блещину та чарку.

– А ти як би хотів? – спитав батюшка.

– Хочемо Марією назвати. На честь пресвятої Діви Марії. У котрої позавтра іменини. І Пречистої.

– Що ж, добре ім'я, – схвалив батюшка. – Зараз поміркуємо. Наливай, таточку.

Випили і закусили. І забалакали. Про справи церковні і мирські, про цьогорічний урожай і майбутні хрестини, які, повідомив Антін, хочуть справити у неділю перед Воздвиженням.

Про жінок завели мову. Батюшка скаржився на непоінятливу до його потреб матушку. І тут раптом Антін подумав, що йому, власне, на свою жінку скаржитися гріх. Добра, покладиста, як і вип'є він часом, то хіба дорікне м'якенько. А що була в Антона одна особливість – випивши, він ставав сентиментальним, аж сльози виступали, то подумав, що от слідом за синами (які козарлюги ростуть!) і дочку йому родила Соломія. А він же їй обіцяв нові чоботи справити, а не справив. І кожушок, якого колись у Любомні бачили, так і лишився не купленим. Та й руку на жінку якось підняв у сварці. І взагалі, якщо добре подумати, по правді, то винен перед нею. Бо, можна сказати, в іншого, у того Стьопки-тютхтя з-перед носа вкрав, нахрапом взяв. А заноза ж, певно, в серці лишилася. Он у нього сім'я, вже дітей троє, а Стьопка, друг колишній, мало того, що досі не женився, а тепер ще й покалічений.

І захотілося Антонові жінці своїй Соломії чимось віддячити. І не завтра чи на той рік, а зараз, сей момент.

— Слухайте, батюшко, — раптом, несподівано для самого себе, сказав він. — А якби я вас попросив, вельми попросив ни Марією мою дочку назвати, а гиншим ім'ям?

— Иншим? — Отець Андроній вже дивився ледь осоловіло. — І яким же?

— Соломією. Як мою жінку. Подарок їй хочу зробити.

— Соломією, кажеш?

Отець Андроній взяв ще раз до рук святки і, погортавши, про-
рік, що преподобної Соломії ще не скоро, дуже не скоро. Цілий
десяток, а то й два женських імен минає.

— Та я вельми прошу, отче, — голос Антона став жалісливим. —
Вельми.

— Вельми, кажеш?

— Ну й той, ще за одною блешчиною збігаю.

— Спокушаєш, — сказав отець Андроній. — Али ти чоловік
добрий і парафіянин щирий. Токмо за цеє, може, й уважу. Біжи
вже, чого стоїш, аки стовп соляний.

Вдома, дізнавшись про неочікуване ім'я для доньки (Антон
збрехав, що так уперся батюшка), Соломія спершу заплакала, Ма-
рією бо назвати обіцяла Матері Божій, а потім подумала, що ба-
тющці видніше. До того ж полестило, що доньку назвуть її ім'ям.

— Хай вже, — сказала. — Буде теперка в нас дві Соломії. Соломія
старша і Соломійка-молодша. Соломиночка, кровиночка наша.

7

Через місяців два потому Соломія прокинулася посеред ночі. Зир-
нула у вікно. Судячи з усього, на дворі ще не збиралося навіть сиріти.
Спали свекор з свекрухою, спав чоловік, обидва синочки. Тихенько,
наче мишка, спала маленька Соломієчка. Єдина велика кімната їхньої
селянської хати була наповнена умиротвореним посопуванням і Ан-
тоновим похронуванням. То що ж її збудило? І не боить нічого.

Враз Соломія відчула, що її груди переповнені материнським
молоком. Дедалі дужче розпирають од цієї повноти. Та Соломій-
ка-молодша їстоньки не хоче й прокидатися не збирається. Со-
ломія зцідила молоко у гладішку і лягла в ліжко. Однак не спало-

ся. Щось наче кликало її надвір. Може, там стоїть хто під вікном, який-небудь зурочник чи зурочниця її дитини? Та ж Бровко б загавкав, зачувши чужого. А за вікном — тиша.

Соломія знову тихенько встала, накинула поверх нічної сорочки козушка, взула ноги в чоботи і тихо-тихо натисла на клямку. Відсунула сінешню засувку. Двір дихнув осінньою прохолодою, бо лишилося менше тижня до Михайла. Снігу ще нема, та паморозь ранками вже приходить. Підбіг і став лашитись спущений на ніч з цепу Бровко. Потім і старий поважний кіт Рудик випірнув з ночі та взявся об чобота тертись. Соломія погладила пса, потім і до kota нагнулася. Оглянулася. Ніде ні душі, не майнула тінь за хату, ніщо не крикнуло. Соломія підійшла до воріт. Спало наморене село. Тільки ледь помітно блимав нічний вогник на сусідській вулиці. Здогадалася, що то, певно, не сплять у Мациків. Вона знала — Мацикова Марина народила з нею в один день. І тоже дочку.

Справді, 15 вересня 1925 року в Загорянах було двоє уродин. Кирило Луць, по-вуличному Мацик, тихий, сумирний чоловік, батько вже шести дітей, ходив до батюшки Андронія домовлятися на другий день після Антона. І батюшка, заглянувши у святки, сказав те саме, що на початку Антонові — дитину, дівчинку, треба назвати Руфиною. Покірний і матері, і жінці своїй, навіть дітям, Кирило й тут не став перечити — як скажете, отче. Тільки зітхнув. Бо ж хотіли назвати Вірою або Марусею. Але раз батюшка каже... Так і охрестили новонароджену. Дівчинка народилася нівроку, тільки вельми крикливою. От і тепер вона не давала матері і всій сім'ї спати. Двоє старших братиків і троє сестричок тихо ненавиділи крикливицю.

— Колиши ще ти, — сказала Марина до чоловіка.

Той покірно підвівся з ліжка, де перед тим задрімав, може, на якусь годинку. Марині хотілося вийти надвір, що вона й зробила. Ще подумала — цікаво, а в Зозуликів теж не сплять? Та коли вийшла, скільки не вдивлялася в темряву в той бік, де мала бути хата бісової Соломки і красунчика Гантона, жодного блимання ни побачила.

«Везе ж людям», — подумала заздрісно й відчула, як ще більше хочеться спати.

А на другій вулиці стояли під зірним небом жінка, кіт і пес. Жінці ставало все холодніше й холодніше, але щось стримувало, щоб піти до хати. Раптом дивна думка прийшла до неї. А що як пошукати доньчину зірку? Кажуть же, коли людина рождається, то на небі засвічується нова зірка — її душа. Янгол дивиться на небо очима тої зірки, казали Соломіїна бабця Мокрина. То де ж зірка її любого янголятка? Соломія пошукала очима, намагаючись вгадати, котра зірниця Соломійки-молодшої. Може, ота чи та? Зірки безмовно мерехтіли, мов дражнилися — ану ж, не вгадаєш. І раптом Соломія побачила маленьку, але досить яскраву зірочку. Їй-Бо, раніше її не помічала. Може, то вона? Ні, не дано людям ні того знати.

Соломія ще раз глянула на небо і нахилилася до кота.

— Може, тобі холодно, до сіней хочеш?

Кіт замуркав і тернувся об її пальці. Шерсть його була холодною і начеб трохи мокрою.

«Заросився ци десь у воду вліз?» — подумала Соломія.

Вона підвела голову. І раптом здалося — тисячі зір просяться бути зіркою, янголом її доньки.

«Я вже вибрала, — подумала Соломія. — Вже... Бо вибрала, бо то нова зірка... Али що я можу знати, проста сільська баба?»

Враз почула стогін. Господи, що то? Звір чи людина? Здалося — щось дивне, вороже наближається до їхнього двору. Ось-ось ступить за ворота.

Вдивилася в темінь. Ніде нікого. Але чиясь незрима присутність відчувається.

Поспішно пішла до хати. Вже в сінях, притулившись спиною до дверей, подумала — а може, то стогнав Степан?

РОЗДІЛ II

СЕСТРА ДЖМЕЛІВ

1

Дуже швидко й рано, ще й року доньці не було, Соломія зрозуміла, що її диво-дивне росте справжньою красунею. Ця певність дедалі більше зростала. Втім, кожна мати, особливо в ранньому дитинстві, вважає своє чадо, та ще й коли воно довгождане, найкращим у світі. День за днем, тиждень за тижнем, місяць за місяцем, а далі рік за роком поступово вимальовувався, витворювався Богом, природою, самою Соломією при заохитливій і захопленій участі її матері образ і характер, які не могли не викликати дедалі більшого захоплення. Про таке личко, як у Соломіїки, кажуть, що в молодці викупане та рососою умите. Сміхотливі ямочки, що з'являлися на щічках, робили його ще привітнішим. Великі очі ставали все виразнішими, а головне – із світло-сірих небесними, синіми, наче дві великі волошки над маковими квітами щік. Віями, як сказав одного разу тато Антін, мона землю заволочувати, такі пишні. Бровенята ще маленькими просилися у пісню. Щодо статури, то Соломія із пухкенької, якою здавалася на початку, формувалася у не худющу, але й не гладку дівчинку із гарненькими, наче вилитими вельми вмілим майстром ніжками, на які вона зіп'ялася за два тидні до рочки.

Ще разючу непосиду Соломію відрізняла дивовижна цікавість до всього на світі. Це були природні запитання маленької дівчинки, яка пізнавала світ – про квіти, рослини, про небо і сонце, про тварин і людей. Але наведемо запитання, котрі ставили в глухий кут батьків, а особливо маму Соломію-старшу, зате викликали довгі роздуми Соломіїки-молодшої. Наприклад: «Чому світять

зорі і на чому вони тримаються?», «Як же дме вітер, якщо ми його не бачимо?»

– Зорі – то душі янголів, які оберігають людину, – казала мама.

– І в мене є зірка?

– Аякже, доню.

– Яка?

– Того ніхто ні знає.

– Чого ж ні знає?

– Так рішив Бог.

– А мені так хочеться дізнатися.

– І мені хотілось би. Али не мона.

– А якщо ми Бога вельми попросимо? Так вельми, що Боженці стане нас шкода. І він скаже – осььо ваші зірки.

– Али тоді й інші люди захочуть дізнатися.

– А ми їм не скажемо те, що нам скаже Бог.

І Соломійка пішла до хати і стала на коліна перед іконою Христа-Спасителя. Шептала прохання до Бога. Підвелася з колін, повернулася до мами і сказала розчаровано:

– Боженько не хоче зі мною говорити.

Мама Соломія не знала, що сказати. Вона лише погладила доньку по голові. Соломійка підвела очі, такі, як небо в безхмарну погоду.

– Він колись заговорить з тобою, – сказала Соломія-старша.

– А коли?

– Як будеш слухняною.

Соломійка зітхає. Але через хвилину забуває про своє питання. Прибігає до матері, торкає за рукав.

– Матусю, дивись, на мою ручку сів петрусь¹.

– Спитаї щось у нього, – радить мама.

– А що?

– Що хочеш.

– Як же дме вітер, коли ми його не бачимо? – серіозно каже Соломійка до комашки.

¹ Сонечко, божа корівка (діалект.).

«Тре́ буде обов'язково віддати її до школи», — думає Соломія.

Петрусь розтуляє крильця і летить.

— Полетів, полетів, — плескає в долоньки Соломійка. — Він спитає у вітру, от побачиш. Він уміє говорити з вітром.

Соломійка просить маму, яка саме пере в ночвах білизну:

— Я тобі поможу, добре?

— Добре.

Вона помагає мамі терти золою татові підштаники. Вона геть до всього береться — прати, лущити горох-квасолю, різати зело, годувати курей і качок — що б не робили мама, тато, дід чи баба, а то й братики.

«Золота дитина», — думає Соломія.

Десь після трьох років «золотої дитини» Соломія-старша розуміє — їй не хочеться більше мати дітей. Вона каже про те чоловікові. Про те, що коли раптом народиться ще одна дівчинка, їй буде образливо, що вона не така вродлива і розумна, як сестра.

Антін стоїть посеред їхнього двору. Думка жінки його радує. Не тре́ буде сушити голову над майбутнім приданим — завше клопіт, як є дочки в хаті.

— Якщо ти так вважаєш...

— Так. Я боюся за нашу доню. Що з неї виросте?

— Як то що? Дівчина, потому — жінка. Заміж вийде. За доброго жениха, дасть Біг. Ми ж таки не останні люде в силі.

— Доброго? Якби ж то доброго.

— Я хотів сказати — багатого.

— Багатого?

— Ну, красива ж у нас буде дівка. І родина ни дьогтьом на лиці мазана.

— Мені страшно, Антоне, — Соломія. — Занадто вона красива й добра. Начеб ангелочка нам Біг пуслав.

— Яка вдалася. Ти он як її любиш. Ну, не хоч мати більше дітей, то й не тре́. Хлопачі руки вже є. А дівки — як хоч.

— Я чогось думаю, що такої, як наша Соломійка, у нас більше не буде, — горнеться до чоловіка Соломія. — Хай буде вона одна.

Соломія сама дивується цій думці. Нібито звідкись іздалеку їй посланій. Та бажання мати лише одну доньку, цю, яку вона

безмежно, так, що аж самій страшно, любить — дивне й непереборне бажання — живе в ній.

Соломієчка навіть не вміє довго гніватися, а коли накопичує губки чи опускає очка, то робить це якось так винувато-безневинно, що мамі Соломії чи бабусі з дідусем, а то й братикам хочеться дочасно перепросити малу винуватицю, що зробила якусь там ну зовсім дрібнюсіньку шкоду, заговорити першими до цього синьоокого дива. Дива, що їм послане — долею, Господом, літом, лагідним вітром урожайної пори.

Не тільки мати, а й братики з кожним роком не по-дитячому закохуються в сестричку. Ставлення Тарасика і Василька від підсвідомої неприязні — пхе, сестричка, дівчисько — міняється до зацікавленості, до бажання захистити малу впереміж із деякою хлоп'ячою зверхністю. Могли й смикнути за кіску, і дражнити, коли з носа вискакувала козюлька, і в чомусь піддурити, али якось непомітно це природне дитяче ставлення відходило на другий план. Доброта, майже повна нездатність ображатися, дивний магнетизм, що йшов од сестрички, поступово обеззброювали братиків. І водночас росло їхнє захоплення, що ставало неусвідомленою дитячою закоханістю, майже обожнюванням, як якоїсь неземної істоти, що живе поруч.

Коли Соломіїці було років сім, Тарасикові дванадцять, а Василькові — десять з половиною, старший брат каже до молодшого:

— Давай поклянемося, що ніколи ни женимося.

— Чого?

— Бо я питав у мами. Братам на сестрі женитися не можна. А ліпшої за нашу сестру ми не знайдемо.

— Твоя правда, — зітхає Василько. — Ми на ній не женимося, али нікому чужому й ни віддамо.

— А діти?

— Що діти?

— У неї мусять бути діти...

Молодший замислюється. Думає довго й зосереджено. Зрештою каже:

— Доведеться таки її комусь оддати. А шкода.

ЗМІСТ

Кант для Соломії. <i>Тарас Прохасько</i>	5
<i>Частина перша</i>	
Заспів	9
<i>Частина друга</i>	
Приспів	171
<i>Частина третя</i>	
Finale	321

Літературно-художнє видання

ЛИС Володимир
СОЛО ДЯ СОЛОМІЇ
Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *О. О. Коцарев*
Художній редактор *А. О. Попова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *І. М. Хиженяк, Є. О. Демченко*

Підписано до друку 19.11.2018. Формат 84х108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Vazhanov». Ум. друк. арк. 19,32.
Наклад 6000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61052, м. Харків, вул. Різдяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків
тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ
тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Лис В. С.

Л63 Соло для Соломії : роман / Володимир Лис ; передм. Т. Прохаська. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. — 368 с.

ISBN 978-617-12-5625-5

Вона йде за покликом серця, помиляється сама й легко пробає помилки іншим, сходить на самий верх величі людського духу та падає у безодню засудження оточуючих... Карколомні події ХХ століття — війна, примусова колективізація — події, що назавжди змінили не тільки людей, а й Україну. Та у межах історії країни це лише пункт статистичних даних, за яким немає нічого, окрім числа. А як щодо історії однієї людини, жінки, котра прагла звичайного земного щастя?

УДК 821.161.2

Найкращий роман десятиріччя за версією «Гранд-Коронації слова»

У житті старого Якова Меха на короткий час, мов той метелик, з'являється дівча-приблуда. Вона питає, чи любив він колись, — і виринає десь із глибини пам'яті його кохання, і біль втрати, і круговерть війн та режимів, і радощі та горе в родині, і гріхи й каяття...

Лис написав дуже гарну книжку, і я її охоче всім рекомендуватиму. Його роман — оригінальний, і це виявляється в тексті. Не хочу сказати, що його негайно треба номінувати на Нобелівську премію, але читати цю книжку дуже приємно.

Оксана Забужко

Єва була найвродливішою дівчиною в селі, але чоловік, якого вона покохала на все життя, одружився з її сестрою Павлиною. Єва поламала їхній щасливий шлюб... А на старість лишилася самотньою. Як і Адам, що все життя до нестями любив чужу дружину. Друзі Адама, колишні хулігани та відчайдухи, «дідусі-розбійники», вирішують одружити цих двох. Та як звести упертих самітників? Тим часом у великому місті Ліза, онука Павлини, будує своє життя разом із коханим Степаном. Однак, здається, вона

втрапила у велику халепу... І тепер спалахне боротьба двох молодих за своє щастя, і несподівано в цю боротьбу втрутяться не такі вже й прості діди з поліського села...

Знайомство з містечком Стара Вишня для молодого випускника юрфаку Георгія виявилось моторошним. На його руках померла провідниця потяга Людмила. Незабаром знаходять задушеною дівчину Нілу. Георгій відчуває: в Старій Вишні коїться щось дивне й жахливе. Останньою краплиною стає раптове самогубство судді, після чого містечко поринає в темну круговерть... Але виявляється, що саме Георгій має стати наступником загиблого. Він одержимий жагою справедливості, бажанням нещадно карати винних та нарешті розплутати всі темні історії.

